

***Конституційний Суд України в механізмі забезпечення охорони
Конституції України***

Кравчук Володимир Миколайович

*Волинський національний університету імені Лесі Українки
кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права*

Спеціалізованим органом правової охорони Конституції України є Конституційний Суд України. В його діяльності реалізуються усі засоби правової охорони Конституції України – конституційний контроль, конституційно-правова відповідальність, гарантії стабільності Конституції України. Ці засоби правової охорони Конституції України реалізуються Конституційним Судом України при здійсненні повноважень щодо:

- вирішення питань про відповідність Конституції України законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, а також правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

- надання висновку про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів України, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди, та їх обов'язковість;

- надання висновку щодо додержання процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;

- офіційного тлумачення Конституції України та законів України;

- надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157, 158 Конституції України.

Здійснюючи визначені Конституцією повноваження, Конституційний Суд України виконує завдання щодо гарантування верховенства Конституції як Основного Закону на всій території України.

Згідно зі статтею 150 Конституції України об'єктами конституційного контролю Конституційного Суду України (вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) є: 1) закони та інші правові акти Верховної Ради України; 2) акти Президента України; 3) акти Кабінету Міністрів України; 4) правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Зазначений перелік об'єктів конституційного контролю є вичерпним.

Перевірці відповідності Конституції України (конституційності) підлягають лише ті закони та інші правові акти, які набрали чинності, тобто оцінка законів та інших правових актів здійснюється Конституційним Судом України тільки в порядку наступного (репресивного) конституційного судового контролю.

Згідно зі статтею 150 Конституції України у її системному зв'язку з частиною другою статті 147 та частиною першою статті 152 Конституції України об'єктом конституційного контролю є лише правові акти, тобто ті, що мають правове значення, стосуються права, тягнуть за собою юридичні наслідки. Отже, не можуть бути об'єктом конституційного контролю Конституційного Суду України такі акти, як звернення, заяви, акти політичного характеру тощо, які не мають юридичного значення, не породжують жодних юридичних наслідків.

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) у вигляді як абстрактного, так і конкретного конституційного контролю. Абстрактний контроль не пов'язаний із застосуванням правового акта, а конкретний контроль, навпаки, здійснюється у зв'язку з конкретними випадками застосування правового акта чи з конкретною діяльністю органів держави і посадових осіб.

Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів з точки зору як матеріальної, тобто змістової, їх перевірки, так і формальної, тобто перевірки відповідності встановленій Конституцією України процедурі

їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності та дотримання конституційних повноважень при їх прийнятті.

Розгляд і вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів Конституційний Суд України здійснює не за власною ініціативою, а за зверненнями (конституційними поданнями) певних суб'єктів, передбачених абзацом другим частини першої статті 150 Конституції України.

Об'єктом офіційного тлумачення Конституційним Судом України є чинні Конституція України та закони України, прийняті як до, так і після набуття чинності Конституцією України. Закони, які не набрали чинності, та закони, що втратили силу, офіційному тлумаченню Конституційним Судом України не підлягають.

Рішення Конституційного Суду України з питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів та інших правових актів і про офіційне тлумачення Конституції України та законів України є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, в тому числі й самим Конституційним Судом України, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, об'єднаннями громадян та іншими організаціями, громадянами та юридичними особами на всій території України. Невиконання рішень Конституційного Суду України тягне передбачену законом відповідальність.

Рішення Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів або інших правових актів та щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є остаточними. Це означає, що вони набирають чинності з моменту ухвалення (проголошення) і ніхто, в тому числі й Конституційний Суд України, скасувати або змінити їх не можуть.

Рішення Конституційного Суду України, якими закони, інші нормативно-правові акти або їх окремі положення визнані неконституційними, мають силу нормативно-правового акта. Визнаючи той

чи інший нормативно-правовий акт неконституційним і тим самим скасовуючи його, Конституційний Суд України виконує функцію «негативного» правотворця.

Таким чином, маючи специфічні, лише йому властиві повноваження у сфері судового конституційного контролю, Конституційний Суд України спроможний суттєво впливати на прийняття важливих для держави рішень. Зокрема, однією з основних форм впливу є офіційне тлумачення Конституції та законів України – усунення неоднозначності в розумінні положень Конституції України або правових норм, що співвідносяться з нею, шляхом з'ясування або роз'яснення, офіційної інтерпретації з метою забезпечення верховенства Основного Закону і належної правотворчості в руслі конституційних вимог.